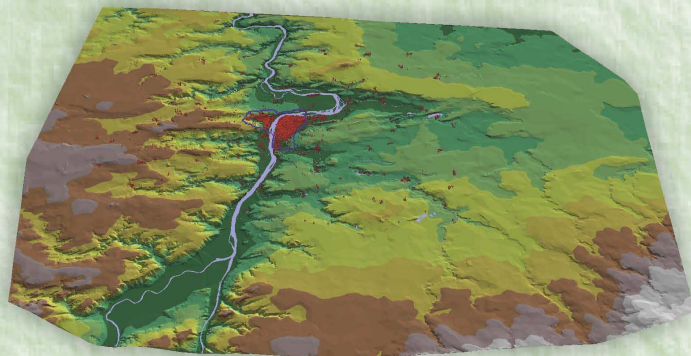
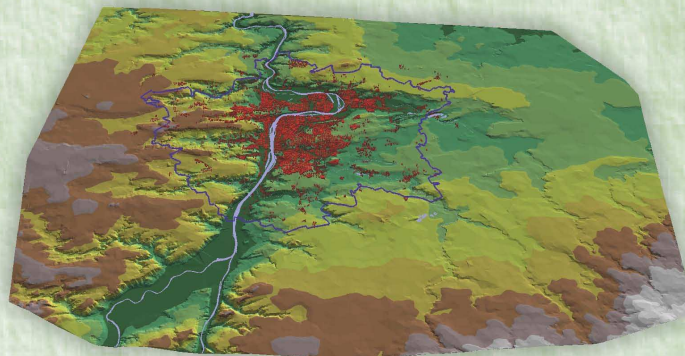

Pražský "Green Belt" a jeho proměny v 19. a počátkem 20. století

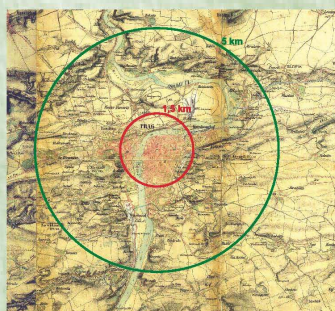
Eva Semotanová, Historický ústav AV ČR, v. v. i., Praha

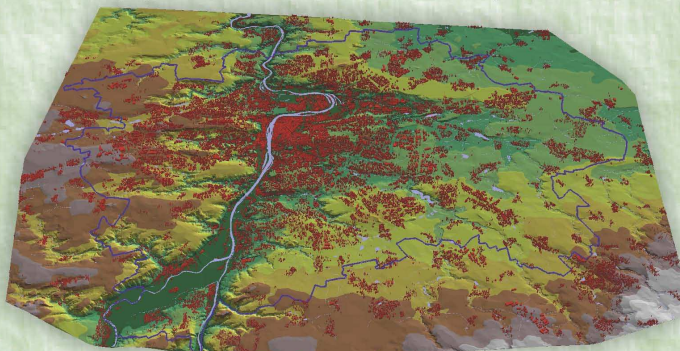
Digitální model území Prahy s vyznačením zástavby v polovině 19. století

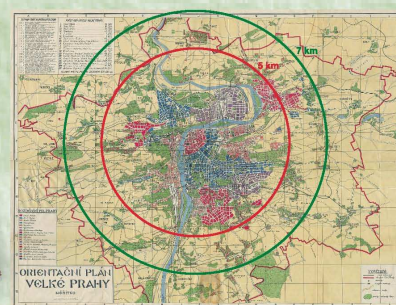
Digitální model území "Velké" Prahy s vyznačením zástavby v roce 1922

Praha na mapě 2. vojenského mapování, 1850-1851

Digitální model území Prahy s vyznačením zástavby v roce 2011

"Velká" Praha na mapě z roku 1922

V souvislosti s urbanizací a industrializací krajiny rostl v českých zemích od druhé poloviny 19. století počet obyvatel ve městech a tím i potřeba nového nezastavěného prostoru. Města zpočátku využívala volnou plochu v rámci svého historického jádra, v místech zbořeného městského opevnění a částečně i vnitřní nezasídlené plochy (vnitřní městské periferie), zároveň však začala expandovat do příměstské krajiny.

Krajina města Prahy, sevřeného v hradbách a jeho bezprostředního okolí se do třetí čtvrtiny 19. století téměř nezměnila. Jednotlivé pražské čtvrti, před rokem 1784 samostatná města Staré Město, Malá Strana, Nové Město a Hradčany, se lišily polohou a charakterem zástavby, tvořily však relativně kompaktní městský celek. Za hradbami města se rozkládala venkovská krajina s Karlínem, prvním pražským předměstím z roku 1817 za Poříčskou branou, s příměstskými obcemi řemeslného a obchodního koloritu, s viničními a zemědělskými usedlostmi, s plochami zahrad, lesů, polí, vinic a postupně i parkové zeleně. Venkovská krajina obklopovala Prahu jako zelený pás, prstenec, který se stal později prostorem pro expanzi města v souvislosti se systematickým bouráním pražských hradeb od roku 1874 a s urbanizačními, demografickými a dopravními procesy druhé poloviny 19. a počátku 20. století.

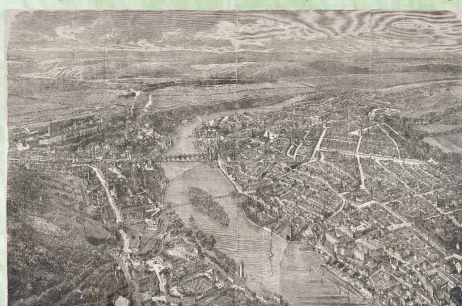
Po polovině 19. století se Praha začala přetvářet v moderní velkoměstskou aglomeraci. V roce 1850 bylo s Prahou sloučeno Židovské Město (od 1851 Josefov), roku 1883 Vyšehrad, 1884 Holešovice – Bubny a 1901 Libeň. Počet obyvatel Prahy vzrůstal, koncem šedesátých let 19. století mělo město asi 157 000 obyvatel, před první světovou válkou (k roku 1910) cca 224 000 obyvatel v hranicích k roku 1901 (Staré Město, Josefov, Malá Strana, Nové Město, Hradčany, Vyšehrad, Holešovice-Bubny, Libeň). Celkový počet obyvatel v aglomeraci včetně předměstí, příměstských měst a obcí (např. Karlín, Královské Vinohrady, Žižkov, Smíchov, Vršovice aj.) však byl mnohem vyšší.

Intenzivní výstavba zasáhla na konci 19. a počátkem 20. století Královské Vinohrady a Žižkov (zejména obytná výstavba), Smíchov, Karlín i pražské čtvrti Holešovice-Bubny a Libeň (v těchto obcích se mimo jiné soustřeďoval rozvíjející se průmysl). Praha se napojila na další železniční trať, nová nádraží a kolejnice však na mnoha místech vytvořila překážku bouřlivému stavebnímu rozmachu. Zelený pás se postupně zaplňoval obytnou i průmyslovou zástavbou.

Mnohá předměstí získala statut města (některá se připojila k Praze před rokem 1920), většina z nich byla v roce 1920 administrativně sloučena s tzv. Velkou Prahou s platností od roku 1922. V rámci Prahy se sjednotily obce na různém stupni hospodářského a kulturního rozvoje, s odlišnou sídelní typologií, často s rozdílnou zástavbou a rozdílnou dopravní obslužností. Krajina města tak získala vytvořením "Velké" Prahy novou dimenzi. Zelený pás se začal přesouvat podél správních hranic "Velké" Prahy. Stal se novou prostorovou rezervou budoucí obytné, průmyslové a obchodní výstavby ve 20. století.

Praha v obnově státě československém (Vojtíšek, V. ed.). Praha 1936; Král, J.: Zeměpisný průvodce Velkou Prahou a její kulturní oblastí. Praha 1947; Atlas československých dějin (Purš, J. a kol.). Praha 1965; Pešek, J.: Od aglomerace k velkoměstu. Praha 1999; Semotanová, Eva a kol.: Česko. Ottův historický atlas. Praha 2007; Vančura, J.: Praha 19. a 20. století. Technické proměny. Praha 1986; Kupka, V.: Pražská opevnění. Praha 2008.

Poster byl zpracován v rámci řešení projektu NAKI **Kartografické zdroje jako kulturní dědictví**, č. DF11P01OVV021.

Panorama Prahy v roce 1865

Současná panorama Prahy

© Eva Semotanová, Historický ústav AV ČR, v. v. i., Praha
© Marcela Havelková, AECOM CZ s.r.o., Praha